

ВІЗУАЛЬНЕ ЧИТАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

А Автор розкриває техніку візуального читання як ефективного методу ресурсно-орієнтованого навчання студентів у вищій школі. Запропоновані правила удосконалення техніки швидкісного читання, правила під час читання підручників за діагоналлю. Виявлені фактори, що заважають швидкому читанню.

Ключові слова: ресурсно-орієнтоване навчання; візуальна інформація; візуальне читання; швидкісне читання; метод; вища школа

Постановка проблеми. Сучасні світові освітні стандарти ставлять нові вимоги перед вищою освітою України: індивідуалізацію навчання, використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, педагогічні інновації, посилення органічної єдності навчання і самонавчання, трансформацію ролі викладача, нову роль бібліотеки та бібліотекаря, створення передумов для організації освіти впродовж усього життя – завдання, розв'язання яких має забезпечити якісну вищу освіту, постійне фахове вдосконалення та конкурентоспроможність випускників вітчизняних ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досвід педагогів-професіоналів (М. Батлер (*Margaret Butler*), М. Белл (*Maureen Bell*), Н. Бесвік (*J. Beswick*), М. Вілкс (*M. Wilks*), Дж. Гіббс (*G. Gibbs*), Н. Полард (*N. Pollard*), Дж. Фарелл (*J. Farrell*), С. Кокс (*S. Cox*) та багато інших) свідчить, що саме перехід до ресурсно-орієнтованого навчання (РОН) студентів у ВНЗ, свідомого та активного використання педагогічних технологій РОН, його засобів і методів сприятиме підвищенню якості сучасної вітчизняної освіти. Розглядаючи РОН як філософію освіти, яка включає у себе досягнення освітніх та інформаційних цілей, розвиток інформаційної грамотності через практику роботи з різноманітними ресурсами, вчені наголошують, що студенти стають активними суб'єктами освітнього процесу, використовуючи широкий спектр навчальних матеріалів для вивчення і дослідження навчальних завдань. РОН сприяє активному пошуку інформації з різних ресурсів (книги, журнали, газети, мультимедіа, веб-сайти, спільноти), при якому вмотивований студент, вивчаючи певну тему, намагається знайти інформацію багатьма способами та у різних можливих місцях. Важливим є заохочення студентів до пошуку, збору, аналізу та інтерпретації інформації для досягнення навчальної мети [6].

Мета статті: розкрити техніку візуального читання як ефективного методу ресурсно-орієнтованого навчання студентів у вищій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. РОН передбачає 3 етапи в освітній діяльності при вирішенні навчальних завдань, який дослідники номінують як процес побудови знань: Розвідка → Інтерпретація → Створення нових ідей. Етап «Розвідка» передбачає пошук інформації. Етап «Інтерпретація» – етап оброблення, аналізу, інтерпретації знайденої

інформації та її адаптація до конкретних навчальних цілей і завдань. Етап «Створення нових ідей» – етап узагальнення та систематизації інформації, прийняття рішень, генерації нових ідей, побудови знань [6].

Досліджуючи етап «Розвідка», можна сміливо говорити про його важливість, адже він пов'язаний із такою навчальною процедурою як «уміння читати»: уміння читати підручник, посібник, статті в Інтернеті та з будь-яких доступних інформаційних ресурсів. Треба зазначити, що у майбутньому кожен студент як фахівець своєї справи завжди буде стикатися з потребою читати: документи, періодичні видання, фахову літературу, інформацію з веб-сайтів тощо, і він повинен це робити швидко, вибірково, осмислено, з тривалим запам'ятовуванням. Розпочати розвиток цих умінь у студентів ВНЗ доцільно при організації роботи зі звичайним підручником.

Для підвищення ефективності роботи з підручником доцільним є застосування *техніки швидкісного читання* або *візуального читання*. Особливо це актуально під час РОН студентів ВНЗ, оскільки їм доводиться працювати з багатьма підручниками. Часто виникає ситуація, коли студенти не в змозі знайти потрібну інформацію в підручнику, особливо тоді, коли викладач не вказує точних сторінок для опрацювання, а просто наголошує на необхідності знайти певне визначення поняття, його суть, характеристики тощо.

На нашу думку, з методом візуального читання студентів обов'язково потрібно знайомити ще на першому курсі навчання. Присвятити цьому можна заняття гуртка, що функціонує на кафедрі, або організувати у бібліотеці ВНЗ спеціальні семінари типу «Вчимося швидкісному читанню» або «Ефективне читання».

Як стверджують К. Гудман (*Kenneth Goodman*) та Ф. Сміт (*Frank Smith*), ефективне читання ґрунтується на психолінгвістичних моделях читання. Читання – це психолінгвістична гра на здогадку, що завбачає взаємодію між думкою і мовленням. Дослідники вважають, що процес читання – це цикл шаблонів, передбачень, тестування і підтвердження. На думку Ф. Сміта, є два типи інформації, необхідні для ефективного читання: *візуальна інформація*, що ми отримуємо з друкованої сторінки, і *невізуальна інформація*, що має у своєму складі розуміння релевантного мовлення. Невізуальна інформація – це наша обізнаність з предметом обговорення, наша загальна здатність до читання і наші знання про навколишній світ. Чим більше невізуаль-

ної інформації ми маємо, коли читаємо, тим менше візуальної інформації потребуємо, і навпаки. Навички читання, особливо наголошує Ф. Сміт, справді залежать від використання очей якомога менше; оскільки в нас з'являються навички швидкого читання, ми вчимося опиратися більше на те, що вже знаємо і менше на сторінку (текст) перед нами [7].

Згідно з психолінгвістичними моделями читання, ефективне читання можливе тому, що людина, яка швидко читає, не читає букву за буквою чи слово за словом, а схоплює зміст загалом. Проглядаючи зразки текстів, студент може передбачати значення більшої частини інформації, яку він уже має завдяки попередньому досвіду читання. Тоді він дивиться на другу частину тексту, щоб підтвердити свої передбачення. Тобто ефективний читач – той, хто правильно здогадується про зміст інформації за мінімальним обсягом тексту, що надзвичайно важливо та необхідно для всіх читачів.

Сьогодні вміння швидко читати є професійною потребою, читання є здобуттям інформації у професійному контексті. В. Ортинський зазначає, що техніка швидкісного читання привертає увагу людей розумової праці тим, що коли під час звичного читання людина фіксує від 150 до 400 слів за хвилину, то під час швидкісного – від 900 до 2 000–2 500 слів. Техніка швидкісного читання, зазначає дослідник, вимагає [5]:

1. *Не допускати регресій*, тобто зворотних рухів очей для повторного читання слова, фрази, речення. Текст будь-якої складності читають один раз. Лише після закінчення читання й початкового осмислення змісту прочитаного можна повернутися до повторного читання.

2. *Дотримуватися певного алгоритму читання*. Сформуйте свій алгоритм читання і постійно пам'ятайте зміст і лексичне значення його компонентів. Основою для вироблення власного алгоритму читання може бути така схема:

- автор, назва книги, статті;
- джерело та вихідна інформація;
- структура книги, статті;
- основний зміст;
- особливості й побудова фактографічного матеріалу;
- проблеми, що здаються для вас суперечливими;
- новизна опрацьованого матеріалу, його місце та значення в подальшому розумінні наукових проблем, можливість використання у практичній діяльності.

3. *Читати без артикуляції*. Читання без артикуляції гальмує звичку промовляти текст і сприяє посиленню наочно-образного компонента мислення.

4. *Забезпечити рух очей по центру сторінки зверху вниз*. Це найекономніший і ефективніший спосіб. Він сприяє розвитку периферійного зору. На початковому етапі олівцем проведіть вертикальну лінію посередині сторінки. Це буде своєрідний орієнтир для очей.

5. *Бути уважними*. Треба зосереджувати увагу на процесі читання.

6. *Намагайтеся зрозуміти прочитане у процесі читання*. Це ключ до проникнення у зміст і сутність прочитаного, шлях до його запам'ятовування.

7. *Постійно повторювати прочитане зразу ж після завершення читання*. У процесі читання запам'ятовувати не слова чи окремі фрази, а думки, ідеї. Адже тільки

осмислене запам'ятовування раціональне та продуктивне. Не перевантажуйте пам'ять! Якщо ви не згадали забуте протягом 3–4 хв. – ще раз зверніться до тексту.

8. *Використовувати різні способи читання*. Це залежить від мети опрацювання друкованого джерела інформації.

9. *Бути гнучким читачем*. Залежно від потреби переходьте від звичайного читання до швидкісного та навпаки.

10. *Постійно вдосконалювати свої вміння в читанні*. Успіхи у швидкісному читанні з'являться лише за умов систематичних занять, формування навичок у цьому виді діяльності.

У процесі самостійного навчання важливо вміти робити записи прочитаного. Під час опрацювання книг застосовують такі види записів: складання плану; виписування цитат; записи висновків, складання тез; складання конспекту; складання анотацій; написання реферату; рецензування; систематизація зведених оглядів; підготовка зведеного конспекту; складання схем, таблиць; запис власних думок. Ефективним є створення *ментальної карти*. Як зазначає Тоні Б'юзен (*Tony Buzan*), ментальні карти базуються на принципі «радіантного мислення» і мають *чотири базові характерні риси*: об'єкт уваги/вивчення сфокусовано на центральному образі; теми й ідеї, що пов'язані з ключовим об'єктом уваги, розходяться від центрального образу у вигляді підпорядкованих ідей; гілки, що набувають форми плавних ліній, пояснюються і позначаються ключовими образами та словами; ідеї наступного порядку також відображаються у вигляді гілок, що відходять від центральних гілок і так далі; гілки формують пов'язану вузлову структуру [2].

Доцільним є дотримання *правил удосконалення техніки швидкісного читання (за О. Озерян)* [4]:

1. Під час перегляду та читання тексту думайте про те, яку інформацію Ви хочете з нього одержати.

2. Перегляньте назви розділів, пробіжіть очима тексти на суперобкладинці чи короткий зміст, а також передмову, вступні зауваження і вступ.

3. З'ясуєте, що б Ви хотіли прочитати інтенсивніше. Переглядаючи окремі розділи, звертайте увагу на вступні та заключні фрази, а також на ключові слова.

4. Не затримуйтеся на примітках, частинах тексту, надрукованих дрібним шрифтом, на аргументації, статистичних даних, докладних описах і різних відступах автора.

5. Більше, ніж словам, приділяйте значення змісту й ідеї тексту. Намагайтеся зрозуміти, насамперед, зміст висловлювань приватного та загального порядку.

6. Відшукуйте спочатку такі значеннєві покажчики, як підзаголовки, виділені слова та пропозиції, а також таблиці.

7. Покажчики у вигляді слів звертають Вашу увагу на посилення акценту в тексті:

такі вступні сигнали, як «особливо», «отже», «тому», «тим самим», «пропоную», «оскільки», «тому що» тощо, вказують на основну думку; треба прочитати попередню чи наступну частину (абзац);

«також», «крім того», «додатково» – такі посилюючі сигнали підкреслюють думку, що раніше була вже коротко викладена;

сигнали, що змінюють («але», «з іншого боку», «однак», «чи», «навпроти», «хоча», «незважаючи на», «скоріше»), вказують на те, що напрям (чи тенденція) ходу думки міняються на протилежне.

8. Опускайте малоінформативні пасажі та сповільнюйте темп читання на важливих ділянках тексту.

9. Враховуйте також специфіку структури різних текстів:

довідкові тексти в газетах і журналах найважливішу інформацію містять на початку, а другорядну – наприкінці;

у коментарях і висловленнях з будь-якого питання суттєва інформація (а саме висновки автора) наводиться, як правило, лише в заключній пропозиції;

спеціальні статті містять у вступній частині опис проблеми, в основній частині – розроблення способів її рішення й у заключній частині – висновки чи погляд у майбутнє.

10. Обробляйте текст за допомогою різного роду позначок, виписок тощо.

Аналіз наукових праць та практичного досвіду застосування методу візуального читання уможливили виявити фактори, що заважають швидкому читанню:

1. Читання по буквах чи складах.
2. Проговорення про себе тексту, що читається.
3. Повернення до прочитаних місць у тексті.
4. Поверхнєве читання.
5. Спостереження пальцем чи олівцем.
6. Читання «слово за словом».
7. Рух головою (замість спостереження очима).
8. Пози, незручні для читання.
9. Зовнішні фактори (погане освітлення, шум, відволікання тощо).

Безумовно, важливим і необхідним при візуальному читанні є використання методів «після читання»: маркування тексту (позначки); підготовка виписок; ментальна карта.

Перевагами маркування тексту (позначок) є: позначки встановлюють пріоритети, оскільки виділяються важливі місця; позначки дозволяють додатково структурувати текст (умовні знаки); позначки полегшують

оброблення та повторне читання важливих місць тексту; позначки сприяють ретельному обмірковуванню, кращому сприйняттю і запам'ятовуванню інформації.

Методи та способи маркування: підкреслення, оцінки, записи на полях і т. п.; використання кольорових фломастерів, маркерів; маркографія (умовні знаки). Не викликає жодних сумнівів той факт, що студентам доцільно запропонувати розробити власну систему умовних знаків, наприклад:

- ! – важливо;
- !! – дуже важливо;
- ? – сумнівно;
- Ⓢ – приклад;
- – перевірити;
- ↑ – подивитися вище;
- ⊗ – зробити ксерокопію;
- ✓ – звернути увагу тощо.

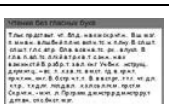

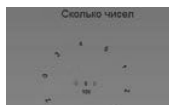

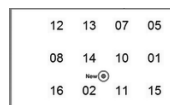

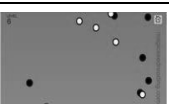
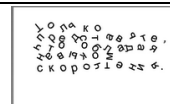
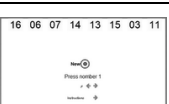
У Всесвітній мережі є велика кількість матеріалів, зокрема відеоматеріалів, присвячених швидкісному читанню. Наприклад, *on-line* курси швидкісного читання: *Курс скорочення* <http://magicspeedreading.com/rus/index.html>, з яким доцільно запропонувати студентам ознайомитись і орієнтувати на розвиток власних умінь швидкісного читання. Розробник цього курсу С. Михайлов стверджує, що існує безліч методик, які тренують увагу (обсяг, концентрацію, розподіл). Одна з цих методик використовує інтелектуальний тренажер на основі таблиць Шульте.

Таблиці Шульте – випадково розташовані числа (або інші об'єкти) для тренування швидкого їх знаходження за чергою. Зазвичай, застосовуються для розвитку тренування, дослідження, темпу сприйняття, зокрема швидкості зорових пошукових рухів. Пошукові рухи є основою динамічного читання. Дозволяють розширити поле зору читача. Широке поле зору зменшує час виявлення потрібних читачеві фрагментів текстів [3].

На сайті можна рекомендувати студентам пройти *on-line* флеш-тренінги для освоєння навичку швидкого читання. У табл. 1 наведено приклади флеш-тренінгів, що уможливають освоєння техніки швидкісного читання. (Табл. 1):

Таблиця 1.

On-line флеш-тренінги

 <p>Розширення кута зору</p>	 <p>Без голосних букв</p>	 <p>Таблиця Шульте</p>	 <p>Розірваний текст</p>
 <p>Підрахуй числа</p>	 <p>Знайди однакові блоки</p>	 <p>Таблиця Шульте</p>	 <p>Читання задом наперед</p>
 <p>Читання без голосних</p>	 <p>Деконцентрація</p>	 <p>Текст, що обертається</p>	 <p>Таблиця Шульте</p>

На думку Г. Авшаряна, читання – це зорове сприйняття символів, а швидкісне читання – заняття практичне. Але одночасно – і психологічне явище. А це вже знання, у тому числі з галузі психології швидкості. *Швидкісне читання* – це повноцінне зорове сприйняття набагато більшого обсягу інформації (порівняно зі звичайним читанням) за одиницю часу [1]. Для швидкісного читання знадобиться підсилювач, але не технічний, а біологічний. Саме тому особистість здатна ту чи ту справу спробувати зробити з більшим зусиллям. А фактично це призводить до збільшення швидкості. Варто акцентувати увагу студентів на тому, що зусиллями волі можна зробити що-небудь трохи швидше, й у них це вийде. Ну, а якщо постійно прикладати це зусилля, то буде виходити все краще і краще, оскільки починає розвиватися швидкісний навик. З цих міркувань, на думку Г. Авшаряна, впливає формула швидкості:

Швидкість = Сталість + Зусилля.

Для того, щоб навчитися швидкісному читанню, студенти повинні систематично читати з включеним швидкісним зусиллям. І це з часом неминуче призведе до *механічного збільшення швидкості читання*. Плюс до цього можна застосовувати і різні техніки під час читання, що, в свою чергу, призведе до збільшення технічної швидкості читання. Отже, маємо:

Швидкісне читання = Швидке механічне читання + Швидке технічне читання.

Пропонуємо студентам такі прості правила під час читання підручників *за діагоналю*:

Нехай очі рухаються так, як їм буде зручно.

Концентруйте увагу на всьому тексті, а не частинах. Намагайтеся охопити якомога більше інформації.

Рухайте очима вздовж діагоналі. Рухи очей вправо – вліво неприпустимі.

Якщо вам здалася, що в тексті є цінна інформація, то вдивіться в потрібний фрагмент тексту або прочитайте його в звичайному режимі.

Не звертайте увагу на словесне сміття.

Не перечитуйте вже прочитаний чи переглянутий текст до тих пір, поки не прочитаєте весь текст.

Розповідайте про прочитане (правило післячитання). Варто наголосити студентам: доцільно обов'язково розповідати про прочитане, про нові цікаві факти, про

пережиті емоції комусь. Так і запам'ятається краще, і буде можливість когось збагатити новими знаннями. Варто не тримати цікаву та корисну інформацію в скрині. Якщо не «в живу» розповісти, то можна написати свої рецензії: у блозі; у соціальних мережах; у блокті.

Як бачимо, навчитися читати швидко, при цьому вникаючи в текст і запам'ятовуючи його, можна за допомогою візуального читання як ефективного методу ресурсно-орієнтованого навчання студентів. Кожен студент, який оволодіє цим методом, зможе читати біля 600 слів за хвилину, тобто в 3–4 рази швидше, ніж при звичайному читанні тексту підручника. Результати окремих студентів, які оволоділи методом візуального читання, просто вражають: від 100 тисяч слів за хвилину і більше, причому з повним засвоєнням прочитаного матеріалу.

Висновки. Наприкінці відзначимо, що вміння читати друківані підручники, книги обов'язково стануть у пригоді студентам і під час читання електронних підручників, посібників, електронних текстів у цілому. Безсумнівно, читання є когнітивним процесом, оскільки забезпечує новими та поглиблює вже наявні знання під час взаємодії з текстом, що потребує від читача високого ступеня активності й уваги. У епоху технотронної глобалізації читання тісно пов'язане з інформаційно-комп'ютерною діяльністю, набуває нових форм і наповнюється новим змістом, перетворюється на складову інформаційної, інформаційно-логічної, ораторської та комунікативної культури фахівця [7].

Список використаних джерел

1. Авшарян, Г. Скорочение. Быстрый курс для школьников, студентов и всех, кто хочет быстрее думать / Г. Авшарян. – Москва : АСТ, 2011. – 160 с.
2. Бьюзен, Т. Супермышление / Т. Бьюзен ; пер. с англ. Е. А. Самсонов. – [2-е изд.]. – Минск : Попурри, 2003. – 304 с.
3. Курбатова, Т. В. Екстенсивне читання як вид самостійної роботи студентів немовних ВНЗ [Електронний ресурс] / Т. В. Курбатова. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/32_DWS_2008/Philologia/36901.doc.htm.
4. Озерян, О. Методика раціонального читання [Електронний ресурс] / Ольга Озерян. – Режим доступу : http://sonyah.blogspot.com/2012/02/blog-post_2981.html.
5. Ординський, В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Ординський. – Київ, 2009. – 472 с.
6. Кононець, Н. В. Дидактичні основи ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу студентів аграрних коледжів: дис. ... докт. пед. наук : 13.00.09 / Кононець Наталія Василівна. – Полтава, 2016. – 473 с.
7. Кононець, Н. В. Основи ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу (з досвіду аграрних коледжів) : монографія / Н. В. Кононець. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 506 с.

Дата надходження авторського оригіналу до редакції 05.05.2017 р.

Кононець Н. В. Визуальное чтение как эффективный метод ресурсно-ориентированного обучения студентов в высшей школе.

А Автор раскрывает технику визуального чтения как эффективного метода ресурсно-ориентированного обучения студентов в высшей школе. Предложены правила совершенствования техники скоростного чтения, правила во время чтения учебников по диагонали. Выявлены факторы, мешающие быстрому чтению.

Ключевые слова: ресурсно-ориентированное обучение; визуальная информация; визуальное чтение; скоростное чтение; метод; высшая школа

Kononets N. V. Visual reading as an effective method of resource-based learning of students in higher education.

С In the article the author discovers the technique of visual reading as an effective method of resource-based learning of students in higher education. The author proposes rules for improving the technique of high-speed reading, the rules for reading textbooks diagonally. Factors that hamper rapid reading are revealed.

Key words: resource-based learning; visual information; visual reading; high-speed reading; method; high school